

Sandra Ozola: «Dārzs aug un mainās kopā ar cilvēku»

Jana Skrivļa-Čevere

Ainavu arhitekta, floriste, daiļdārzniece, dendrologs un agronoms – viss vienā personā, šādu informāciju atradu internetā par SANDRU OZOLU. Šī saruna ir par Sandras ainavu arhitekta aicinājumu.

Lūdzu, iepazīstiniet ar sevi un to, kā kļuvāt par ainavu arhitekti.

– Esmu no Preiļiem – pilsētas, kur daba nav tikai aйна, bet dzīva klātbūtne ikdienā. Uzaugu blakus vecajam, ainaviskajam Preiļu parkam, un tas bija mans pirmais «mācību kabinets». Katru dienu, ejot uz un no skolas, es ne tikai šķērsoju parku – es to vēroju. Pētīju kokus, krūmus, puķes, salīdzināju, kā tie mainās gadalaikos, kā veidojas krāsas un formas. Izpētīju, kur auga savvaļas tulpes, kur vizbulītes un zeltstarītes.

Vasaras pavadīju laukos pie vecmammās. Tur daba bija vēl tuvāka – ar ravēšanu, stādīšanu, ražas gaidīšanu. Es nevaru teikt, ka bērnībā ravēju tikai aiz pienākuma. Jā, tas bija darbs, bet tas bija arī novērojums. Mani interesēja, kāpēc vienā vietā aug labāk nekā citā, kāpēc vienas puķes savā starpā sader, bet citas ne. Es daudz skatījos un domāju.

Atceros arī kādu bērnības brīdi pļavā – gāju un pētīju savvaļas puķes, un man radās jautājums: vai tiešām katrai no tām ir savs nosaukums? Un vai ir kāds cilvēks, kurš to visu zina? Man tas šķita gandrīz neticami. Pagāja laiks, un šodien es pati zinu šo augu nosaukumus – ne tikai latviski, bet arī latīniski. Reizēm pašai tas šķiet simboliski – bērnības jautājums ir kļuvis par manu profesiju.

Vidusskolas pēdējā klasē, domājot par nākotni, vecāki ieteica apmeklēt dažādu mācību iestāžu atvērto durvju dienas un ļaut sirdij izvēlēties. Es biju gan Latvijas Universitātes arhitektūras fakultātē, gan pie fizmatiem, gan kultūras tehnikumā un pat Mākslas akadēmijā. Katram virzienam bija sava pievilcība, taču īstā sajūta atnāca pavisam negaidīti.

Esot Rīgā pie māsmas, pa radio izdzirdēju par iespēju iepazīties ar Bulduru sovhoztehnikumu. Pat īsti nezināju, ko tur māca. Taču, ieejot marta sākumā ziedu pilnajās siltumnīcās, kur ziedēja ciklamenes, gerberas un acālijas, es sapratu – es gribu šeit palikt. Un tā bija iekšējā pārliecība.

Konkurss uz daiļdārzniekiem bija liels – uzņēma tikai pēc vidusskolas, mācības ilga 2,6 gadus, un zināšanu apjoms bija ļoti plašs. Mūsu kursam paveicās – mēs apguvām visu kompleksi: no stādaudzēšanas un siltumnīcu tehnoloģijām līdz dendroloģijai un kompozīcijai, no selekcijas līdz floristikai. Vēlāk šīs dažas jomas tika sadalītas atsevišķās specialitātēs, bet mēs ieguvām ļoti daudzpusīgu

patmatu. Arī pirmie profesionālie floristi Latvijā šo tehnikumu absolvēja 1985. gadā, un es to pabeidzu 1986. gadā, tāpēc varu sevi saukt par vienu no pirmajām profesionālajām floristēm Latvijā.

Pēc tam turpināju studijas Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas agronoma–dārznieka fakultātē Jelgavā. Studiju laikā sāku projektēt pirmos apstādījumus, un pakāpeniski tas kļuva par manu profesionālo ceļu. Man vienmēr ir šķitis, ka liels pluss ainavu projektēšanā ir spēja skatīties plašāk – ne tikai estētiski, bet arī praktiski. Es pārzinu dārzkopību un dārzenkopību, nepieciešamības gadījumā varu pārpotēt augļu koku, ieviest jaunu šķirni, sakārtot augļu dārzu vai pakonsultēt par sakņu dārzu. Man svarīgi, lai dārzs nav tikai skaists attēls, bet dzīva, funkcionējoša vide.

Daba – tā ir struktūra, sistēma un līdzsvars. Tā māca pacietību – nekas nenotiek uzreiz. Tā māca pazemību – tu vari plānot, bet pēdējais vārds bieži pieder laikam un laikapstākļiem. Tā māca domāt ilgtermiņā – koks, ko iestādi šodien, pilnā krāšņumā būs pēc gadiem.

Varbūt tāpēc mana izvēle nekad nav bijusi tikai par puķēm vai kokiem. Tā ir par vidi, kurā cilvēks jūtas labi. Par spēju radīt harmoniju starp cilvēku un dabu. Šis ceļš sākās ar bērnības jautājumu pļavā – un turpinās joprojām.

Cik sen jau darāt šo darbu, kas pa šiem gadiem paveikts un kas mainījies?

– Šogad martā aprit 40 gadi, kopš strādāju savā profesijā. Šajā laikā ir ierīkoti, zīmēti projekti un skices vairākiem simtiem dārzu – konsultācijas pat grūti saskaitīt. Lielākā daļa klientu bijuši tepat Latgalē, taču esmu strādājusi arī Rīgā, Jūrmalā un citviet Latvijā.

Par konkrētiem objektiem parasti daudz nestāstu. Dārzs ir ļoti personiska telpa, un ne vienmēr klienti vēlas, lai citi zina, ka tas tapis ar profesionālu palīdzību. Arī pati reizēm izvairois publiski minēt vietas, īpaši gadījumos, kad pirms manis jau pieļautas kļūdas – nepareizi izbūvētas kāpnes, neveiksmīgā trajektorijā ielikts celiņš vai nepārdomāti elementi, kurus saimnieki nevēlas pārveidot. Tad apstādījumi var būt veiksmīgi, bet kopaina – kompromiss. Ir arī situācijas, kad darbu nododu, viss ir kā plānots, bet pēc laika, braucot garām, ieraugu dārzā pēkšņi parādījušos rūķus vai kādu arhitektoniski neiederīgu elementu. Taču dārzs dzīvo savu dzīvi – tas pieder saimniekiem, un tas ir dabiski.

Tomēr vislielākais gandarījums ir tad, kad klienti arī pēc 15 vai 20 gadiem vēl zvana un lūdz padomu. Tas nozīmē, ka dārzs ir kļuvis par daļu no viņu dzīves, nevis vienreizēju projektu.

Daudzi objekti atrodas slēgtās teritorijās. Reiz pat gadījās kuriozs – man zvana klients, mēģina izstāstīt, kādu stilu vēlas, un ar nožēlu saka, ka ir kāds ļoti skaists dārzs slēgtā teritorijā, kuram viņš gribētu ko līdzīgu, bet diemžēl es to nevarēšot redzēt. Izrādījās, ka šo dārzu biju veidojusi es pati. Klients sākumā pat neticēja.

Gadu gaitā Latgalē cilvēku attieksme būtiski nav mainījusies – viņiem patīk pašiem piedalīties apstādījumu tapšanas procesā. Bieži saimniekiem augi jau ir nopirkti, saņemti dāvanā vai loloti jau sen. Tad viņi gaida profesionāli, kas palīdzēs to visu sakārtot harmoniskā kompozīcijā.

Man pašai patīk strādāt drosmīgi un domāt par dārzu kā par vienotu sistēmu. Reizēm tas nozīmē mainīt visu kardināli – pārvietot vai nojaukt kādu ēku, pārplānot iebraucamos ceļus, žogus, vārtus. Dārzam jābūt ērtam un funkcionālam. Augu stādīšanu var sākt tikai tad, kad sakārtotas komunikācijas, izbūvēti celiņi, atbalsta mūrīši, terases, lapenes, ugunsgrāka vietas, spēļu laukumi vai ūdens elementi. Ir ļoti daudz niansētu «knifīņu», kurus nezina cilvēki kļūdās, un vēlāk pārdzīvo, ka rezultāts neatbilst gaidītajam.

Tieši tāpēc pēdējos gados arvien vairāk pievēršos lekciju lasīšanai un kursu organizēšanai. Drīzumā taps arī neliels tiešsaistes apmācību kurss par apstādījumu ierīkošanu. Gadu gaitā uzkrātā pieredze ir liela vērtība, un es vēlos ar to dalīties – gan ar dārzu īpašniekiem, gan ar tiem, kuri domā par profesionālu ceļu šajā jomā.

Ainavu veidošana ir nodarbe, ar kuru var aizrauties jebkurš – gan jauns, gan gados vecāks cilvēks, ja vien mīl dabu, zemi un augus. Taču, lai kļūtu par profesionālu daiļdārznieku vai ainavu arhitektu, nepieciešama telpiska domāšana, izpratne par augu augšanas īpatnībām un spēja paredzēt, kā dārzs izskatīsies pēc daudziem gadiem. Ir vajadzīga intuīcija, vizuāls nākotnes redzējums un prasme zīmēt, lai domu var pārvērst skicē. Jo dārzs nav tikai šodienas bilde – tas ir ilgtermiņa stāsts, kurš aug un mainās kopā ar cilvēku.

Mēdz teikt, ka kurpnieks nereti pats ir bez kurpēm...

– ...jā, šis teiciens zināmā mērā attiecas arī uz mani. Gadu desmitiem visu laiku un enerģiju, ko varēju veltīt savam dārzam, ieguldīju klientu dārzu veidošanā. Savam pagalmam bieži neatlika ne laika, ne spēka – tas dzīvoja vienkārši, funkcionāli, bez lielām ambīcijām.

Tikai pēdējos gados, kad apzināti atteicos no intensīvā fiziskā darba, esmu pievērsusies savam dārzam ar pilnu uzmanību. Un, protams, dzīve neļauj mierīgi «vienkārši sakārtot». Ir notikušas būtiskas pārmaiņas – mainījies

galvenais iebraucamais ceļš, un vieta, kas kādreiz kalpoja kā saimniecības lopu ceļš, tagad kļuvusi par centrālo piekļuvi īpašumam.

Tas nozīmē, ka tur, kur agrāk bija utilitāra zona, tagad jāveido reprezentatīvā daļa un dekoratīvā telpa. No saimnieciskā ceļa jārada prezentācijas ceļš – ar raksturu, kompozīciju un pirmo iespaidu. Tas ir liels izaicinājums, bet vienlaikus arī aizraujošs process, jo dārzs, tāpat kā cilvēks, attīstās un mainās. Šobrīd mans pašas dārzs beidzot kļūst par radošu laboratoriju, kur varu īstenot idejas bez kompromisiem.

Vēl viena jūsu sirdslieta ir Aglonas bazilikas rotāšana, lūdzu, pastāstiet par to!

– Aglonas bazilikas pušķošanā esmu iesaistīta kopš 1994. gada. Pirmo reizi tas bija Vasarsvētkos, pēc tam 15. augustā – Vissvētākās Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas svētkos. Un tā tas turpinās līdz pat šodienai. Šī 31 gada laikā izlaisti tikai divi gadi. Katru 15. augustu esmu daļa no šī lielā, svētku un ticības piepildītā notikuma.

Foto no Sandras Ozolas personīgā arhīvā

Taču viss sākās vēl agrāk – ar sajūtu. Toreiz bazilikai vēl nebija lielā sakrālā laukuma, Latvijā vēl nebija notikusi pirmā Romas pāvesta vizīte. Es sēdēju baznīcā un vēroju, kā sieviņas rotā altārus – vienkārši, ar dažām nelīdzenām vāzēm. Un es pie sevis nodomāju: «Ak, kā es uztaisītu pušķus...» Tajā laikā floristika Latvijā vēl nebija tik attīstīta un profesionāla kā šodien.

Drīz pēc tam sāku Preiļos pasniegt floristikas kursus. Pat neatceros, kā tieši mani uzrunāja ar aicinājumu pušķot baziliku, bet atceros pirmo reizi un to iespaidu, ko radīja kompozīcijas. Efekts bija spēcīgs – ne tikai vizuāli, bet arī emocionāli. Un tā aizsākās mana ilgā sadarbība ar sakrālā floristikā.

Darbs bazilikā atšķiras no ikdienas projektiem. Tur ziedi nav tikai dekors – tie ir kalpojums. Tie papildina lūgšanu, svētku noskaņu, cilvēku iekšējo pārdzīvojumu. Katrs pušķis ir kā dialogs starp skaistumu un ticību. Man tas ir īpaši svarīgi, jo šeit satiekas profesionālās prasmes ar garīgu pieredzi.

Šis kalpojums man ir devis pazemību un apziņu, ka skaistumam var būt arī dziļāka, simboliska nozīme. Un katru gadu, kad atkal tuvojas 15. augusts, es zinu – tas nebūs tikai darbs. Tas būs notikums.

Un noslēgumā – jūsu vēlējums mūsu lasītājiem.

– Es gribētu novēlēt vienu vienkāršu, bet svarīgu lietu – nezaudēt saikni ar zemi. Mēs dzīvojam laikā, kad viss notiek ātri, bet dārzs māca nesteigties. Tas māca pacietību, rūpes un spēju priecāties par maziem brīžiem – par pirmo pumpuru, par ziedēšanas kulmināciju, par rudens mieru. Nebaidieties veidot savu vidi. Nav jābūt profesionālim, lai sāktu – pietiek ar vēlmi un mīlestību pret augiem. Dārzs nav tikai skaistumam, tas ir spēkam, līdzsvaram un iedvesmai. Un reizēm pietiek ar vienu iestādītu koku, lai mainītos visa sajūta par mājām.

Ja kādam no jums sirdī jau ilgi dzīvo doma par ainavu arhitekta profesiju – ļaujiet tai augt. Tā ir radoša, dziļa un jēgpilna nodarbe, kurā var strādāt gan ar rokām, gan ar prātu, gan ar sirdi.

Un, ja jūtat, ka jūsu dārzam nepieciešams padoms, drosmīgs pārplānojums vai vienkārši profesionāls skatījums no malas – nebaidieties jautāt. Katrs dārzs ir stāsts, un man vienmēr ir prieks palīdzēt tam kļūt par harmonisku, skaistu un ilgtspējīgu vidi.

Lai jūsu dzīvē vienmēr ir vieta ziedēšanai! 🌱

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.»
«Par projekta raksta «Sandra Ozola: «Dārzs aug un mainās kopā ar cilvēku»» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds